

культури це вкрай незвично. Його власне життя здається пародією на буденність, але у свою чергу він просто втік від свого життя з сім'єю на цвинтарі.

За останні десять років в українському кінематографі образ смерті отримав нові відтінки і відображення у контексті сучасності. У 2024 році смерть не лише персоніфікована фігура, але й щось, що існує поряд з нами, відчувається та сприймається як частина нашого повсякденного життя. Війна на Донбасі, яка почалася в 2014 році, внесла важливий та великий вплив на українське кіно. Образ смерті став більш прямим і реалістичним, відображаючи жорстокість і трагедію війни. Фільми, такі як «Снайпер. Білий ворон», показують героїв, які стикаються зі смертю внаслідок війни, і використовують це як мотивацію для боротьби.

### **Література:**

1. Heidegger M. Sein und Zeit. Berlin: Walter de Gruyter, 19a edit. Tübingen: M. Niemeyer, 2001. 445 p.
2. Frankl V. E. Man's Search for Meaning. Boston: Beacon Press, 2006. 184 p.
3. Becker E. Denial of Death. New York City: Simon & Schuster, Limited, 2007. 336 p.
4. Фільм «Снайпер. Білий ворон», реж. Мар'ян Бушан. 2022. 112 хв. URL: <https://www.netflix.com/ua/title/81615166>
5. Фільм «Майдан», реж. Сергій Лозниця. 2014. 130 хв. URL: <https://www.imdb.com/title/tt3675486/>
6. Фільм «Я працюю на цвинтарі», реж. Олексій Тараненко. 2021. 100 хв. URL: <https://www.netflix.com/ua/title/81637632>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-390-6-55>

## **ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ ДИЗАЙН ДРУКОВАНОЇ КНИГИ: КОНЦЕПЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

**Скляренко Н. В.**

*доктор мистецтвознавства, професор,  
професор кафедри архітектури та дизайну  
Луцький національний технічний університет  
м. Луцьк, Україна*

Глобальні виклики, масова цифровізація, інтенсивний розвиток науки та інноваційних технологій вносять суттєві зміни у теорію і практику дизайну візуальних комунікацій, зокрема у дизайн книги. В умовах сучасного постійно оновлюваного середовища відбувається трансформація структури та змісту традиційних книжкових видань, що

має експериментальний характер. В основі дизайнерського експерименту лежать образні та морфологічні трансформації [2], еко-інтеграція та активні взаємодії з людиною [1]. Такі процеси є міждисциплінарними, ґрунтуються на інноваціях, розкриваючи потенціал для розвитку мистецьких та проєктних практик [3].

Поява унікальних книг з креативними конструкціями та динамічними ілюстраціями відображає метаморфози взаємодій у сучасному мінливому середовищі, але разом з цим демонструє парадоксальність та втрату цілісності сприйняття навколишнього світу. Тому сучасні дизайн-розробки друкованої книги потребують системного осмислення сутності художньо-проєктних процесів та науково-експериментального пошуку інноваційних рішень.

Метою роботи є висвітлення концепцій трансформації друкованої книги як цілісної візуально-комунікативної системи у контексті дизайнерської експериментальної практики.

Традиційно люди сприймають книгу у вигляді статичної об'ємно-просторової форми, що поєднує візуальну та вербальну інформацію. Проте експерименти з формою та змістом доводять, що цілісна структура книги та її окремі частини змінюються під дією інновацій, впливом природних процесів та явищ, завдяки взаємодії із читачем, який стає співавтором [6]. Концепції трансформації структури, змісту та образу книги розкривають специфічні особливості проєктування візуальних комунікацій.

Домінуючим напрямком підвищення динамічності матеріальної форми книги є *трансформація її структури*, що пов'язано із зміною форми, розміру або рухом форми та/або структурних частин. Прийоми обертання, складання/розкладання, появи/зникнення змінюють графічні зображення та їх конструкцію, дозволяючи читачу пізнати реальність через рух. Перетворення площинних зображень на об'ємні ще з XIII ст. відбувалося шляхом введення рухомих елементів у книги [1]. Згодом у XVIII ст. із вдосконаленням клапанно-рухомої технології *lift-the-flap* набули поширення рухомі книги-метаморфози, які з першої половини XX ст. перетворилися на справжні тривимірні *pop-up* твори мистецтва [6].

Трансформативне формотворення книг також супроводжується розширенням функціональності площинної книжкової графіки завдяки появі/зникненню зображень. Показовим зразком динамічної візуальної комунікації початку XVII ст. є використання унікальної англійської технології книжкового живопису *Fore-Edge Painting* (живопис на обрізних краях книг, непомітний у закритому стані). Дизайнери початку XXI ст. активно використовують у книгах прийом віддзеркалення, який дозволяє утворити симетричні зображення для візуалізації прихованих змістів та інформації. Елементи цікавості та несподіваного відкриття розвивають креативне мислення та формують здатність розв'язувати комплексні завдання.

Подальші структурні трансформації книги призводять до філософського та дизайнерського переосмислення візуального наповнення. На зміну традиційним друкованим сторінкам приходять дзеркальна поверхня, позбавлена тексту та зображень («Mirror Book», Circle Press, 1985), а книга розкриває можливості самопізнання через споглядання власного відображення.

Отже, книга набуває здатності змінювати свої просторові характеристики, що підвищує динаміку візуальної інформації та забезпечує появу нових способів візуальної комунікації. Експериментальне проектування, спрямоване на трансформацію структури книги, дає невичерпні можливості для пошуку дизайнерських рішень з високими естетичними, конструктивними та технологічними властивостями.

Експерименти із трансформацією текстової частини книги призводять до *трансформації змісту*. Інноваційним напрямком книжкового дизайну стає використання принципів комбінаторики для побудови нового тексту шляхом об'єднання різних речень («Cent mille milliards de poèmes», 1961) чи окремих слів («Note pour Être venu damer Icare», 2006) [5]. Утворений колаж змінює контроль над матеріальною формою тексту від самостійного створення читачем до його сприйняття. Процес комбінаторного формотворення характеризується поліспрямованим ігровим характером. Складання нових текстів – це гра, яка залучає до комунікації, дозволяючи осмислювати щоразу по-новому оточуючий світ.

До утворення безлічі динамічних форм, які сприймаються у різних візуальних контекстах, призводить *трансформація художнього образу* книги. Вона супроводжується активізацію сенсорних відчуттів людини. Залучення зорових, слухових, ольфакторних, тактильних і смакових сенсорних каналів підвищує ефективність комунікації [6]. Книги з ароматизованими сторінками та звуковим супроводом викликають підсвідоме бажання продовжити взаємодію, сприяють запам'ятовуванню завдяки досягненню синергетичного ефекту [1].

Інструментом тактильного сприйняття виступають руки, які забезпечують температурний контакт. Для візуалізації температурних ефектів у книгах використовуються термохромні фарби, які розкривають прихований зміст повідомлення («In good hands», Adris Group, Bruketa & Zinic, 2014). Хроматична трансформація відіграє важливу роль у візуалізації асоціативних образів та створює емоційно забарвлений комунікативний процес взаємодії читача з книгою (Egg book, Sawa Tanaka, США, 2011).

Активізація смакового сенсорного каналу розкриває нові грані книжкового видання – отриманням насолоди від споживання (з'їдання) книги (істівний ілюстрований довідник «In case of emergency: eat this book», Y&R Dubai, ОАЕ, 2012). Проектна метафора істівної книги ґрунтується на асоціативній подібності процесів та явищ

навколишнього світу із образами, змальованими автором, що передбачає зміну концепції сприйняття.

Залучення природних процесів та явищ до експериментального проектування друківаної книги привертає увагу читача до екологічних проблем, спрямовуючи концепцію трансформації візуальних комунікацій для сталого розвитку [4]. До формування художнього образу залучаються експерименти зі світлом та тінню, включаючи флуоресцентні зображення, експерименти зі стихією вогню та термочутливими покриттями («451 градус по Фаренгейту», 2019) та експерименти із стихією води (одно- і багаторазові водні книжки-розмальовки). Різноманітні інтерпретації прийому появи/зникнення зображення виступають засобом динамічної візуальної комунікації, що активізує сенсорний досвід.

Інтеграція еко-технологій у практику проектування книг сприяє вихованню екологічної свідомості, формуючи нові способи організації взаємодії людини з природою [4]. Сутність екологічного експерименту з книгою – це отримання здатності проростати завдяки наявності насіння у сторінках. Книга набуває інтегральних властивостей, залучаючи читача до природних процесів перетворення середовища життєдіяльності (книга «Mi Papa Estuvo en la Selva», 2015). Вона перетворюється на безкінечний процес постійної трансформації форми природним шляхом, демонструючи можливість адаптації дизайн-системи до умов довкілля.

Таким чином, книга розглядається як динамічна візуально-комунікативна система, яка характеризується мультифункціональністю та здатністю до адаптації у природному середовищі. В основі експериментального проектування книжкового видання лежать концепції трансформації структури, змісту та образу, які перетворюють традиційну книгу на багатогранний мистецький твір.

Робота дозволяє переосмислити особливості експериментального формування візуальної мови книжкового видання, пов'язані із розвитком процесів трансформативного формотворення, сенсорних експериментів та еко-технологій, спрямованих на сталий розвиток.

### **Література:**

1. Скляренко Н. В. Візуальні комунікації в дизайні: динамічні концепції сталого розвитку: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 484 с.
2. Сьомкін В. В. Образна і морфологічна трансформація в дизайні: навчально-методичний посібник. Київ: Інститут Підприємництва, Права і Реклами, 2002. 46 с.
3. Чирва А., Оленіна О. Художньо-науковий експеримент у системі сучасних мистецьких практик. Художня культура. Актуальні проблеми. 2020. № 16(2). С. 55–60. DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.16\(2\).2020.217744](https://doi.org/10.31500/1992-5514.16(2).2020.217744)

4. Ceschin F., Gaziulusoy İ. Design for Sustainability. A Multi-level Framework from Products to Socio-technical Systems. New York, NY, Routledge, 2020.

5. Pelachaud G. Livre animé, sculpture de papier: perspectives historiques. Sens public. 2021. P. 1–33. DOI: <https://doi.org/10.7202/1089662ar>

6. Skliarenko N. V. Section 9. Dynamic Visual Communication: The Historical Transformations and Modernity Challenges. *Challenges and prospects of the interaction between culture, science and arts in the modern context*: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. P. 167–188. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-206-7-9>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-390-6-56>

## **РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ЦИФРОВОМУ ЖИВОПИСІ**

**Спасскова О. П.**

*кандидат мистецтвознавства,*

*асистент кафедри теорії і методики декоративно-прикладного  
мистецтва та графіки*

*Південноукраїнський національний педагогічний університет  
імені К. Д. Ушинського  
м. Одеса, Україна*

У наш час цифровий живопис показує свої безперечні переваги перед традиційними видами образотворчого мистецтва, насамперед завдяки неймовірній гнучкості графічних редакторів, швидкості роботи та можливості внесення коректив, як у сам процес творення, так і в остаточний результат. Водночас ми можемо спостерігати певні характерні особливості цифрового живопису, які полягають у прихильності до традиційної образотворчості, ілюстративності, деталізації. Художники надають перевагу використанню традиційних технік за допомогою цифрової графіки. Графічні редактори (Adobe Photoshop, SAI, MediBang, Krita та інші) часто створюють зображення з імітацією традиційних технік та матеріалів, наприклад, масляних або акрилових фарб, м'яких графічних матеріалів і т. д. Професор О. Л. Храмова-Баранова зазначає, що «цифрове мистецтво за своїм змістом і формою, завданнями і методами має багато спільного з традиційним мистецтвом живопису. З розвитком графічних програм традиційні методи і техніки відтворюються комп'ютером» [4, с. 54]. Таким чином, цифровий живопис – це багато в чому результат розвитку